

УДК 343.973

DOI <https://doi.org/10.32840/pdu.2-1.21>**В. В. Сазонов**кандидат юридичних наук,
докторант Харківського національного
університету внутрішніх справ

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ КРИМІНОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Стаття присвячена вивченню міжнародного аспекту кримінологічного забезпечення економічної безпеки України на основі аналізу різних форм міжнародного співробітництва нашої держави у цій сфері. Зазначено, що деякі з цих форм співробітництва мають обов'язково враховуватися під час розробки нових, а також під час удосконалення наявних загальних і соціальних, спеціальних і кримінологічних заходів боротьби з економічною злочинністю як однієї з головних загроз для економічної безпеки нашої держави. Автором встановлено, що результат забезпечення економічної безпеки також залежить від скорочення злочинності – одного з дестабілізуючих факторів економічного сектора, тому кримінологічна підтримка економічної безпеки стає особливо актуальною як різноманітна скоординована діяльність множини державних і недержавних установ із спільними цілями та завданнями, чітке визначення яких сприяє здійсненню компетентних координованих дій компетентних суб'єктів, спрямованих на протидію економічній злочинності. Охарактеризовано загрози економічній безпеці держави у визначених планах. Підкреслено, що український вектор економічної безпеки в цілому має бути спрямований на подальшу активізацію міжнародного співробітництва у сфері кримінологічного забезпечення економічної безпеки України у таких формах: протидія злочинності у сфері економіки на основі укладання багатосторонніх міжнародних правових договорів; проведення спільних консультацій з метою розробки національної та міжнародної стратегії для кожної з країн-учасниць з питань кримінологічного забезпечення профілактичних заходів у сфері економіки; участь України в міжнародних організаціях, що спеціалізуються на боротьбі з економічною злочинністю; розробка поточних і довгострокових програм співробітництва у сфері запобігання економічній злочинності; обмін досвідом щодо організації та проведення профілактичних заходів у сфері економічної безпеки.

Ключові слова: міжнародне співробітництво, кримінологічне забезпечення, економічна безпека, економічна злочинність.

Постановка проблеми. В умовах світової глобалізації та намірів збільшення сфер впливу розвинутими країнами економічна безпека окремих держав все частіше стає предметом злочинних посягань. Зокрема, легалізація коштів, здобутих злочинним шляхом, дедалі частіше відбувається за межами держави набуття цих коштів, що зумовлює необхідність міжнародного співробітництва у сфері кримінологічного забезпечення економічної безпеки будь-якої країни. Вказане повною мірою стосується й України. У зв'язку з цим кримінологічне забезпечення економічної безпеки України є одним зі склад-

ників системи забезпечення як національної, так і міжнародної безпеки у цілому.

Додаткової актуальності дослідженню додає і той факт, що спрямованість економіки України з часів проголошення незалежності та до 2014 року на східне партнерство з Росією зумовила негативні наслідки для економічної безпеки нашої країни. Тісні економічні зв'язки з Росією зумовили залежність економіки України та безпеки нашої держави від політичних уподобань східного сусіда. Однак обраний Україною у 2014 році курс на інтеграцію у європейський політичний, економічний і правовий простір з метою набуття членства в ЄС через наявний військовий конфлікт на сході України змінив вектор

економічного напрямку України. У зв'язку з цим у Конституції України сьогодні декларовано, що Президент України є гарантом реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору, а Кабінет Міністрів України безпосередньо забезпечує реалізацію стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору (ч. 3 ст. 102, п. 1-1 ч. 1 ст. 116 Конституції України). Крім того, відповідно до частини третьої статті 102 Конституції України Указом Президента України №155/2019 від 20.04.2019 «Питання європейської та євроатлантичної інтеграції» затверджено План заходів з реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору з метою забезпечення незворотності європейського та євроатлантичного курсу України [12]. Отже, натеper забезпечення національної безпеки неможливо без інтеграції до світових систем колективної безпеки. У зв'язку з цим дослідження проблематики міжнародного співробітництва у сфері кримінологічного забезпечення економічної безпеки України є вкрай актуальним і своєчасним не лише з теоретичного, але і з практичного погляду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремим аспектам дослідження проблем протидії злочинності загалом й економічній злочинності зокрема присвячені наукові праці О.М. Бандурки, В.В. Голіни, Ю.А. Комісарчук, Я.І. Гілінського, Л.М. Давиденка, І.М. Даньшина, А.І. Долгової, І.І. Карпеця, О.М. Костенка, В.М. Кудрявцева, О.М. Литвака, О.М. Литвинова, С.А. Мозоля, В.В. Лунєєва та багатьох інших науковців. Вклад вищезазначених вчених у теорію протидії злочинності, у тому числі й економічній, досить значний. Водночас варто наголосити на тому, що багато питань порушеної проблематики залишилися невирішеними, а окремі з них не знаходять свого однозначного розв'язання. Зокрема, потребує подальшого наукового обговорення саме

проблема міжнародного співробітництва у сфері кримінологічного забезпечення економічної безпеки України.

Мета статті полягає у дослідженні міжнародного аспекту кримінологічного забезпечення економічної безпеки України на підставі аналізу різних форм міжнародної співпраці нашої держави у цій сфері.

Вклад основного матеріалу. Криміналізація економіки, зростання корупції і організованої злочинності, її проникнення до ключових галузей економіки внаслідок послаблення державного контролю – все це головні загрози економічній безпеці будь-якої країни [4, с. 67]. Через це очевидно, що забезпечення економічної безпеки не можливе без вжиття своєчасних і цілеспрямованих заходів протидії цим негативним явищам з боку держави та суспільства. Важливу роль у цьому відіграє міжнародне співробітництво у сфері кримінологічного забезпечення протидії злочинності. С.В. Тимофеев зазначає, що міжнародне співробітництво у сфері боротьби зі злочинністю не існує само по собі. Це складова частина міжнародних відносин. При цьому навіть ті держави, які не мають тісних політичних та економічних контактів зазвичай не зневажають контактами у сфері протидії злочинності [15, с. 108].

У зв'язку з цим протидія злочинності належить до пріоритетних напрямів міжнародного співробітництва. Як впливає зі Статуту ООН (1945 р.), Декларації про принципи міжнародного права (1970) та Заключного акту Наради з безпеки і співробітництва держав у Європі (1975 р.), усі держави повинні підтримувати й розвивати співробітництво як одна з одною, так і з усіма державами, в усіх сферах відповідно до цілей і принципів Статуту ООН та інших міжнародно-правових документів і зобов'язань [11, с. 128].

Узагальнення досвіду міжнародної співпраці в боротьбі зі злочинністю дозволяє виділити як найбільш ефективні і з практичної точки зору такі, що можуть бути реально здійснені у сучасних умовах, наступні форми співпраці:

– укладання міжнародних договорів про боротьбу з окремими видами міжнародних злочинних посягань;

– спільні консультації з метою вироблення кожною з країн, що співпрацюють, національної та міжнародної стратегії щодо попередження злочинів;

– участь держав у міжнародних організаціях, що спеціалізуються у боротьбі зі злочинністю;

– розробка поточних і довгострокових програм співробітництва у сфері попередження злочинності;

– планування сумісних програм боротьби з найбільш небезпечними видами злочинів, що мають міжнародний характер;

– обмін досвідом з організації та проведення профілактично-превентивної діяльності [10, с. 198].

Вказані форми міжнародної співпраці у сфері протидії злочинності можуть бути покладені в основу виділення й основних форм міжнародного співробітництва України в аспекті кримінологічного забезпечення національної економічної безпеки. Розглянемо окремі з них більш детально.

Кримінологічне забезпечення протидії злочинності у сфері економіки на основі укладання багатосторонніх міжнародно-правових договорів.

Зазначимо, що Україна є або залишається дотепер учасником багатьох міжнародних договорів про боротьбу з окремими видами економічних злочинних посягань, які набули поширення по всьому світу. Так, з метою боротьби з підробкою грошових знаків та їх поширенням у світі 20 квітня 1929 року у Женеві міжнародним співтовариством було підписано Конвенцію про боротьбу з підробкою грошових знаків (далі – Конвенція 1929 року). У статті 3 вказаної Конвенції 1929 року зазначається, що повинні бути карані як звичайні кримінальні злочини:

1. Всі обманні дії з виготовлення або зміни грошових знаків, яким би не був спосіб, який вживається для досягнення цього результату.

2. Збут підроблених грошових знаків.

3. Дії, спрямовані на збут, ввезення в країну, отримання або добування для себе підроблених грошових знаків, за умови, що їх підроблений характер був відомий.

4. Замахи на ці правопорушення і дії щодо умисної співучасті.

5. Обманні дії з виготовлення, отримання або придбання для себе знарядь чи інших предметів, призначених за своєю природою для виготовлення підроблених грошових знаків або для зміни грошових знаків.

Статтю 5 Конвенції 1929 року визначено, що до відповідальності притягаються особи незалежно від того, грошові знаки, якої країни вони виготовляють чи підробляють, а стаття 10 – містить положення про видачу злочинців зацікавленій державі. Сьогодні Україна залишається учасником цього міжнародного договору, який був ратифікований ще ЦІК СРСР 03.05.1931 і набув чинності 17.01.1932 року [9].

Одним із важливих кроків у сфері кримінологічного забезпечення економічної безпеки Української держави та боротьби з кримінальними загрозами її економічній безпеці є укладання Україною міжнародних договорів, положення яких сприяють попередженню можливості легалізації доходів від злочинної діяльності і забезпеченню їх конфіскації. Так, 8 листопада 1990 року у Страсбурзі державами – членами Ради Європи підписано Конвенцію про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом (далі – Конвенція 1990 року). Ця Конвенція ратифікована Україною із заявами і застереженнями Законом України № 738/97-ВР від 17.12.1997 року. Для України цей міжнародний договір набрав чинності 01.05.1998 року.

Глава III Конвенції 1990 року визначає, що у межах міжнародного співробітництва сторони у якнайширше можливий спосіб співпрацюють між собою з метою розслідування і судового розгляду справ, що стосуються конфіскації засобів і доходів.

Кожна Сторона вживає таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для забезпечення її спроможності задовольняти, за умов, передбачених цією статтею, прохання:

а) стосовно конфіскації конкретних предметів власності, що являють собою доходи або засоби, а також стосовно конфіскації доходів у вигляді вимоги сплати грошової суми, еквівалентної вартості доходів;

б) стосовно допомоги у проведенні слідства та прелімінарних заходів з метою використання будь-якої форми конфіскації, зазначеної вище у підпункті а.

На прохання Сторони у якнайширше можливий спосіб надають одна одній допомогу у встановленні і розшуку засобів, доходів та іншої власності, що підлягають конфіскації. Така допомога включає надання і забезпечення доказів стосовно існування, місцезнаходження або пересування, характеру, юридичного статусу чи вартості вищезгаданої власності [8].

До міжнародного договору України, спрямованого на захист економічної безпеки держави, належить і Конвенція Організації Об'єднаних Націй про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, прийнята 20.12.1988 року (далі – Конвенція 1988 року). Для України цей міжнародний договір набрав чинності 27.11.1991 року. Зокрема, у статті 5 Конвенції 1988 року унормовано порядок конфіскації коштів та доходів, отриманих злочинним шляхом. Так, якщо доходи були перетворені або змінені на іншу власність, то заходи, зазначені в цій статті, застосовуються щодо такої власності, а не доходів. Якщо доходи були долучені до власності, придбаної із законних джерел, така власність без шкоди для будь-яких повноважень, що стосуються накладання арешту або заморожування, підлягає конфіскації в обсязі, який відповідає оціненій вартості цих долучених доходів. Стосовно надходжень або іншого прибутку, отриманих від: доходів; власності, на яку були перетворені або змінені доходи; або власності, до якої були залучені доходи, також застосовуються заходи, зазначені в цій статті, таким самим чином і тією же мірою, як і щодо доходів [7].

Координація зусиль країн пострадянського простору (з огляду на військовий конфлікт на сході нашої країни сьогодні за виключенням РФ) і вживання ефективних заходів протидії злочинності у сфері економіки здійснюється на підставі укладеної Угоди від 12.04.1996 року. Так, з метою вироблення погодженої стратегії і зміцнення взаємодії правоохоронних і кон-

трольних органів у боротьбі зі злочинами у сфері економіки, насамперед у банківській і кредитно-фінансовій системах, у сфері зовнішньоекономічної діяльності та відмивання (легалізації) доходів, отриманих злочинним шляхом, Уряди держав – учасниць Співдружності Незалежних Держав 12.04.1996 року підписали Угоду про співробітництво в боротьбі зі злочинами у сфері економіки. У статті 4 Угоди визначено, що Уповноважені відомства Сторін здійснюють співробітництво шляхом:

а) обміну інформацією з питань щодо боротьби зі злочинами у сфері економіки;

б) проведення заходів з попередження, виявлення, припинення і розкриття злочинів у сфері економіки;

в) обміну досвідом роботи з попередження, виявлення, припинення і розкриття злочинів у сфері економіки, у тому числі навчальною, методичною і спеціальною літературою;

г) організації спільних наукових досліджень, семінарів і конференцій;

д) сприяння в підготовці і підвищенні кваліфікації кадрів;

е) надання на запити нормативних актів, що регламентують діяльність у сфері економіки [16].

Не менш важливим міжнародним договором України, спрямованим на захист економічної безпеки держави, є угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Цю угоду ратифіковано із заявою Законом України № 1678-VII від 16.09.2014. На підставі цього документу сторони співпрацюють:

1) з метою запобігання та боротьби з легалізацією (відмиванням) коштів та фінансуванням тероризму. Із цією метою Сторони посилюють двостороннє та міжнародне співробітництво у цій сфері, зокрема, співробітництво на оперативному рівні. Сторони забезпечують імплементацію відповідних міжнародних стандартів, зокрема, стандартів Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму (FATF) та стандартів, рівнозначних тим, які були прийняті Союзом;

2) у питаннях, що стосуються боротьби з незаконним обігом наркотиків, ґрунтуючись на спільно погоджених принципах, що відповідають міжнародним конвенціям у цій сфері, при цьому беручи до уваги Політичну декларацію та Декларацію про керівні принципи скорочення попиту на наркотики, прийняті на двадцятій спеціальній сесії Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй з боротьби з наркотиками у червні 1998 року. Таке співробітництво спрямоване на боротьбу з незаконним обігом наркотиків, зменшення обсягів постачання, торгівлі та попиту на наркотики, боротьбу з наслідками для здоров'я та соціальними наслідками наркозалежності, а також на більш ефективне запобігання відводу хімічних прекурсорів, що використовуються для нелегального виробництва наркотиків та психотропних речовин;

3) у боротьбі з кримінальною та незаконною організованою чи іншою діяльністю, а також з метою її попередження. Таке співробітництво спрямовується на вирішення таких проблем: а) незаконне переправлення через державний кордон нелегальних мігрантів, торгівля людьми і вогнепальною зброєю та незаконний обіг наркотиків; б) контрабанда товарів; в) економічні злочини, зокрема, злочини у сфері оподаткування; г) корупція як у приватному, так і в державному секторі [18].

Окремим міжнародно-правовим актом, спрямованим на захист економічної безпеки України, є Хартія європейської безпеки. Виходячи із зобов'язань України, що впливають з цього міжнародно-правового акту, прийнятого в листопаді 1999 року, Сторони домовилися: прийняти Платформу для безпеки, що заснована на співробітництві, з тим, щоби зміцнити співпрацю між ОБСЄ та іншими міжнародними організаціями та установами і тим самим забезпечити краще використання ресурсів міжнародного співтовариства; розвинути роль ОБСЄ у підтримці миру творчих операцій, більш чітко відобразивши комплексний підхід Організації до безпеки; створити групи швидкої експертної допомоги і співпраці, що дозволить ОБСЄ більш оперативно реагувати на запити про допо-

могу і про проведення великих цивільних операцій на місцях; розширити наші можливості у галузі поліцейської діяльності з метою надання допомоги у збереженні верховенства закону; створити Оперативний центр для планування та розгортання операцій ОБСЄ на місцях; зміцнити процес консультацій у рамках ОБСЄ шляхом створення при Постійній раді ОБСЄ Підготовчого комітету.

Вказані кроки зумовлені тим, що для держав – учасниць ОБСЄ усе більшу загрозу становить міжнародний тероризм, насильницький екстремізм, організована злочинність і обіг наркотиків, а також гострі економічні проблеми [19].

Спільні консультації з метою вироблення кожною з країн, що співпрацюють, національної та міжнародної стратегії щодо кримінологічного забезпечення превентивно-попереджувальної діяльності у сфері економіки. Їх наслідком є Указ Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015, яким уведено в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України». Стратегією національної безпеки України визначено, що політика національної безпеки України ґрунтується на повазі до норм і принципів міжнародного права. Крім того, динамічний розвиток економіки України має забезпечити захист фундаментальних цінностей держави [14].

Основні напрями державної політики національної безпеки України включають і забезпечення економічної безпеки. Так, у пункті 4.9 Стратегії національної безпеки України визначено, що основним змістом економічних реформ є створення умов для подолання бідності і надмірного майнового розшарування в суспільстві, наближення соціальних стандартів до рівня держав Центральної і Східної Європи – членів ЄС, досягнення економічних критеріїв, необхідних для набуття Україною членства в ЄС. Ключовою умовою нової якості економічного зростання є забезпечення економічної безпеки шляхом:

– деолігархізації, демонополізації і дерегуляції економіки, захисту економічної конкуренції, спрощення й оптимізації

системи оподаткування, формування сприятливого бізнес-клімату та умов для прискореного інноваційного розвитку;

- ефективного застосування механізму спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), унеможливлення контролю стратегічних галузей капіталом держави-агресора;

- створення найкращих у Центральній і Східній Європі умов для інвесторів, залучення іноземних інвестицій у ключові галузі економіки, зокрема, в енергетичний і транспортний сектори, як інструменту забезпечення національної безпеки;

- забезпечення готовності економіки до відбиття Україною збройної агресії;

- розвитку оборонно-промислового комплексу як потужного високотехнологічного сектору економіки, здатного відігравати ключову роль у її прискореній інноваційній модернізації;

- юридичного захисту в міжнародних інституціях майнових інтересів фізичних і юридичних осіб України та Української держави, порушених Росією;

- підвищення стійкості національної економіки до негативних зовнішніх впливів, диверсифікації зовнішніх ринків, торговельних та фінансових потоків;

- забезпечення цілісності та захисту інфраструктури в умовах кризових ситуацій, що загрожують національній безпеці, та особливого періоду;

- ефективного використання бюджетних коштів, міжнародної економічної допомоги та ресурсів міжнародних фінансових організацій, дієвого контролю за станом державного боргу;

- стабілізації банківської системи, забезпечення прозорості грошово-кредитної політики та відновлення довіри до вітчизняних фінансових інститутів;

- системної протидії організованій економічній злочинності та «тінізації» економіки на основі формування переваг легальної господарської діяльності та водночас консолідації інституційних спроможностей фінансових, податкових, митних та правоохоронних органів, виявлення активів організованих злочинних угруповань та їх конфіскації [14].

Участь України у міжнародних організаціях, що спеціалізуються

в боротьбі зі злочинністю у сфері економіки. Як відомо, у світі створено низку міжнародних організацій, основною діяльністю яких є боротьба зі злочинністю. Найбільш розгалужену у світі систему підрозділів має Інтерпол – Міжнародна організація кримінальної поліції. У 1923 році у Відні, на 2-му Міжнародному конгресі кримінальної поліції, у якому взяли участь 138 представників з 20 країн Європи, Азії та Америки, була створена Міжнародна комісія кримінальної поліції для координації зусиль окремих країн у боротьбі з загальнокримінальною злочинністю. Формально Комісія продовжувала свою діяльність і в роки Другої світової війни.

Відтворення Інтерполу відбулося лише в 1946 році з перенесенням штаб-квартири в Париж. Діючий статут прийнятий в 1956 році. Він же затвердив нову назву організації – «Міжнародна організація кримінальної поліції – Інтерпол». Пізніше, в 1989 році штаб-квартира Інтерполу була перенесена в Ліон одночасно з будівництвом у цьому місті суперсучасного комплексу Генерального секретаріату [5].

На цей час Інтерпол має 194 країни-учасниці, що робить цю установу найбільшою в світі поліцейською організацією. Країни-учасниці працюють разом і з Генеральним секретаріатом для обміну даними, пов'язаними з поліцейськими розслідуваннями. Кожна країна має Національне центральне бюро Інтерполу (НЦБ), яке зв'язує національну поліцію з глобальною мережею організації. Країни збираються на щорічній Генеральній Асамблеї, щоб визначити політику, методи роботи, фінанси та діяльність. Крім того, керівники НЦБ збираються щороку на конференції для обміну досвідом [2].

Україна є членом Інтерполу з 04 листопада 1992 року. Національне центральне бюро Інтерполу у місті Києві з'єднує національні правоохоронні органи з іншими країнами та з Генеральним секретаріатом через безпечну глобальну мережу поліцейських комунікацій під назвою I-24/7. НЦБ шукають інформацію, необхідну іншим центральним бюро, щоб допомогти розслідувати злочини або знайти злочинців у своїй країні, і вони розподіляють кримінальні дані та розвідувальні дані для

надання допомоги іншій країні. З метою проведення глобальних досліджень Національні центральні бюро Інтерполу працюють з правоохоронними органами у своїй країні, іншими НЦБ та суббюро в усьому світі, відділеннями Генерального секретаріату по всьому світу. НЦБ вносять дані національної злочинності до глобальних баз даних Інтерполу, відповідно до їх відповідних національних законів, і співпрацюють у сфері транскордонних розслідувань, операцій та арештів [3].

С.В. Тимофеев, посилаючись на інших науковців, зауважує, що вищий орган Інтерполу – Генеральна Асамблея, куди входять представники всіх членів цієї організації. Генеральна Асамблея визначає пріоритетні напрями діяльності. Організацію роботи Інтерполу здійснює Виконавчий комітет, куди входять президент Інтерполу, три його заступники і дев'ять делегатів – представників поліцейських органів різних регіонів [15, с. 117]. Генеральна Асамблея збирається раз на рік, і кожна сесія триває близько чотирьох днів. Кожна країна-член може бути представлена одним або декількома делегатами, які зазвичай є начальниками поліції та посадовими особами старшого міністерства. Мета проведення Генеральної Асамблеї полягає в забезпеченні відповідності діяльності Інтерполу потребам країн-членів шляхом визначення принципів та заходів для досягнення Організацією своїх цілей, а також шляхом перегляду та затвердження програми діяльності та фінансової політики на наступний рік. Крім того, Генеральна Асамблея обирає членів Виконавчого комітету, керівного органу, який забезпечує керівництво і керівництво між сесіями Асамблеї. На порядку денному щорічно також розглядаються основні тенденції злочинності та загрози безпеці, що стоять перед світом [1].

Значення Інтерполу, зокрема, у сфері запобігання фальшивомонетництву як прояву економічної злочинності, не можна переоцінити, оскільки він спрямовує свою діяльність на:

1) укріплення матеріально-технічної бази;

2) надання допомоги у розслідуванні справ про фальшивомонетництво у різних країнах;

3) підготовку й навчання спеціалістів для проведення експертних досліджень підроблених грошей та цінних паперів;

4) надання технічної та іншої допомоги експертам із різних держав під час вивчення предметів фальшивомонетництва (щороку експерти Інтерполу здійснюють до 800 експертних досліджень підроблених грошей та цінних паперів);

5) створення універсальних електронних сервісів для більш глибокого вивчення підробок на кшталт інформаційної системи «I-24/7»;

6) формування глобальної міжнародної бази даних підробленої валюти та цінних паперів (кожна держава-член Інтерполу, включаючи Україну, спрямовує 2–3 зразки виявлених підробок за окремими кримінальними справами для дослідження);

7) налагодження партнерських відносин з органами державної влади, правоохоронними органами й центральними банками різних країн світу, представниками поліграфічної промисловості тощо [6, с. 143–144].

За справедливим зауваженням С.А. Мозоля, якщо Інтерпол – міжнародна поліцейська організація, що має давню історію, то створення єдиної поліцейської служби Європейського Союзу (ЄС) Європолу було передбачено Маастрихтським договором 1992 р. про Європейський Союз, згідно з яким на цю організацію покладається координація діяльності поліції всіх держав – членів ЄС. Європейське поліцейське відомство створювалося для обміну оперативною інформацією між правоохоронними органами держав – членів ЄС у сфері протидії злочинам наднаціонального рівня й надання допомоги в оперативній, технічній та аналітичній сферах діяльності. Так, у 1995 р. ухвалено Конвенцію про заснування Європейського поліцейського офісу (Конвенція про Європол), а у 1998 р. держави – члени ЄС ратифікували Конвенцію, яка набрала чинності 1 жовтня 1998 р. Європол підтримує діяльність поліцейських органів держав-членів і країн, з якими має угоди про співпрацю, за допомогою:

– сприяння обміну інформацією;

– збору, зіставлення й аналізу інформації про злочини на території ЄС;

- передання компетентним відомствам країн Євросоюзу інформації про взаємозв'язок між різними злочинами;
- надання допомоги слідчим органам держав-членів шляхом передання їм інформації через національні підрозділи з взаємодії з Європолем;
- розвитку комп'ютерних систем (інформаційних, аналітичних, таких, які індексують), необхідних для боротьби зі злочинністю;
- безпосередньої участі в об'єднаних слідчих групах;
- спрямування запитів до компетентних органів відповідних держав-членів про проведення розслідування конкретних злочинів;
- надання аналітичної й технічної допомоги під час проведення операцій, координації використання ресурсів для боротьби з міжнародною злочинністю;
- підготовки щорічних стратегічних доповідей та аналізу злочинності на основі інформації, наданої державами-членами, третіми країнами та міжнародними організаціями-партнерами;
- ведення тимчасових баз даних з різної тематики (наприклад, щодо дитячої порнографії);
- інформаційної підтримки розслідувань, які проводять держави-члени [11, с. 140].

Між Україною та Європейським поліцейським офісом угода про оперативне та стратегічне співробітництво ратифікована Законом України № 2129-VIII від 12.07.2017 р. Набрання чинності для України цього міжнародного договору відбулося 17.08.2017 р. Співробітництво в рамках цієї Угоди поширюється на всі сфери злочинності. Обмін інформацією між Україною та Європолем у рамках цієї Угоди здійснюється між Національним контактним пунктом та Європолем. Однак це не виключає можливості прямого обміну інформацією між компетентними органами і Європолем, як це передбачено в статті 7, якщо це вважатиметься необхідним для обох Сторін. Сторони погоджуються, що регулярні обміни у відповідних випадках є важливими для поглиблення співробітництва й посилення, а також моніторингу ходу виконання положень цієї Угоди. Зокрема:

а. зустрічі на високому рівні між компетентними органами України та Європолем проводяться регулярно з метою обговорення питань, пов'язаних з цією Угодою та співробітництвом в цілому.

б. представники Національного контактного пункту та Європолу регулярно консультуються один з одним з питань політики та питань, що становлять спільний інтерес, з метою реалізації їхніх завдань та координації відповідної діяльності.

с. представник Національного контактного пункту може бути запрошений до участі в засіданні голів національних підрозділів Європолу.

Європол може запрошувати експертів з України для взаємодії з групами аналізу й відповідно до умов, визначених статтею 14(8) Рішення Ради Європолу, і з цією метою укладає угоду про асоціацію [17].

До цього варто додати і те, що окремі положення вже цитованої нами вище угоди про асоціацію між Україною, з однією сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, також засвідчують той факт, що Сторони посилюють двостороннє, регіональне та міжнародне співробітництво у сфері економічної безпеки, зокрема, співробітництво із залученням Європолу. Сторони і надалі розвивають співробітництво, *inter alia*, стосовно: а) обміну найкращими практиками, в тому числі щодо методик розслідування та криміналістичних досліджень, б) обміну інформацією відповідно до наявних правил, с) посилення потенціалу, зокрема, навчання та, у разі необхідності, обмін персоналом, д) питань, пов'язаних із захистом свідків та жертв [18].

Розробка поточних і довгострокових програм співробітництва у сфері попередження економічної злочинності. У цьому аспекті варто зауважити, що 07.09.1990 року ООН прийнята резолюція щодо практичних заходів боротьби з корупцією «Попередження злочинності та кримінальне правосуддя у контексті розвитку: реалізації та перспективи міжнародного співробітництва». У вказаному міжнародному документі зазначено, що оскільки корупція є проблемою, від якої не

застраховані ні країни, що розвиваються, ні розвинуті країни, то спостерігається загальний інтерес до обмеження її розповсюдження і можливості її попередження. Часто засоби, які є у арсеналі осіб, причетних до корупції (особливо у тих випадках, коли вони є результатом організованої злочинної діяльності або діяльності, пов'язаної з наркотиками), а також, якщо вони мають владу над багатьма країнами, особливо тими, що розвиваються, контролюватися не можуть. У зв'язку з цим важливе значення має технічна співдружність між країнами, які не мають коштів та інфраструктури для боротьби з корупцією. З цією метою, для забезпечення послуг експертів і коштів, яких часто недостатньо на національному, міжнародному, регіональному або субрегіональному рівнях, сьогодні розроблено чимало міждисциплінарних програм у галузі підготовки кадрів та освіти у сфері протидії цьому негативному явищу [13].

Достатньо продуктивною формою міжнародного співробітництва у сфері кримінологічного забезпечення економічної безпеки України є обмін досвідом з організації та проведення профілактично-превентивної діяльності у сфері економічної безпеки. Ця форма міжнародного співробітництва може знаходити свій вияв не лише у взаємодії між спеціальними правоохоронними органами, основною діяльністю яких є протидія економічній злочинності, але й у взаємодії між навчальними закладами різних держав, у тому числі і між ВНЗ зі специфічними умовами навчання. Остання сприяє зростанню фахового потенціалу науково-педагогічних працівників, розвитку навчально-методичного та матеріально-технічного забезпечення навчально-виховного процесу й поширенню авторитету вищих навчальних закладів МВС як в Україні, так і поза її межами. У сучасних умовах міжнародне співробітництво ВНЗ і НДУ МВС України із навчальними закладами та правоохоронними органами іноземних держав організовано відповідно до вимог наказу МВС від 15.05.2007 № 158 «Про організацію міжнародної діяльності органів внутрішніх справ України» [11, с. 142–143].

Висновки і пропозиції. Дослідження міжнародного аспекту кримінологічного забезпечення економічної безпеки України показує, що існує чимало різних форм міжнародної співпраці нашої держави у цій сфері. Окремі з таких форм співробітництва мають бути обов'язково враховані під час розробки нових, а також удосконалення наявних сьогодні загальносоціальних і спеціально-кримінологічних заходів протидії економічній злочинності, як одній з основних загроз економічній безпеці нашої держави. Загалом український вектор економічної безпеки України має бути і в майбутньому спрямований на подальшу активізацію міжнародного співробітництва у сфері кримінологічного забезпечення економічної безпеки України у таких формах, як: протидія злочинності у сфері економіки на основі укладання багатосторонніх міжнародно-правових договорів; спільних консультацій з метою вироблення кожною з країн, що співпрацюють, національної та міжнародної стратегії щодо кримінологічного забезпечення превентивно-попереджувальної діяльності у сфері економіки; участі України у міжнародних організаціях, що спеціалізуються в боротьбі зі злочинністю у сфері економіки; розробки поточних і довгострокових програм співробітництва у сфері попередження економічної злочинності; обміну досвідом з організації та проведення профілактично-превентивної діяльності у сфері економічної безпеки.

Список використаної літератури:

1. General Assembly / Interpol: The International Criminal Police Organization. URL: <https://www.interpol.int/en/Who-we-are/Governance/General-Assembly> (дата звернення: 24.06.2019).
2. Member countries / Interpol: The International Criminal Police Organization. URL: <https://www.interpol.int/en/Who-we-are/Member-countries> (дата звернення: 24.06.2019).
3. Ukraine / Interpol: The International Criminal Police Organization. URL: <https://www.interpol.int/en/Who-we-are/Member-countries/Europe/UKRAINE> (дата звернення: 24.06.2019).
4. Егоршин В.М. Экономическая преступность и безопасность современной России (Теоретико-криминалистический

- анализ) : дис. ... д-ра юрид наук : 12.00.08. Москва : РГБ, 2002. 412 с.
5. Інтерпол / Вікіпедія – вільна енциклопедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BF%D0%BE%D0%BB> (дата звернення: 24.06.2019).
 6. Колодяжний М.Г., Михалік О.І. Фальшивомонетництво: кримінологічна характеристика, детермінація, запобігання : монографія. Харків : Право, 2019. 232 с.
 7. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин : міжнародна конвенція. База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_096 (дата звернення: 24.06.2019).
 8. Конвенція про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом : міжнародна конвенція. База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_029 (дата звернення: 24.06.2019).
 9. Конвенція щодо боротьби з підробкою грошових знаків : міжнародна конвенція. База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_589 (дата звернення: 24.06.2019).
 10. Кримінологія : учебник / Под ред. В.Н. Кудрявцева, В.Е. Эминова. Москва : Юрист, 1995. 512 с.
 11. Мозоль С.А. Кримінологічна безпека в Україні : монографія. Харків : Константа, 2018. 482 с.
 12. Питання європейської та євроатлантичної інтеграції : Указ Президента України №155/2019 від 20 квітня 2019 року. База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1552019-26586> (дата звернення: 24.06.2019).
 13. Попередження злочинності та кримінальне правосуддя у контексті розвитку: реалізації та перспективи міжнародного співробітництва: міжнародний документ. База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_785 (дата звернення: 24.06.2019).
 14. Стратегія національної безпеки України : Указ Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України». База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015#n7> (дата звернення: 24.06.2019).
 15. Тимофеев С.В. Кримінологические аспекты обеспечения экономической безопасности Российской Федерации : дис. ... канд. юрид наук : 12.00.08. Москва : РГБ, 2002. 176 с.
 16. Угода про співробітництво в боротьбі зі злочинами у сфері економіки міжнародна угода. База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_258 (дата звернення: 24.06.2019).
 17. Угода між Україною та Європейським поліцейським офісом про оперативне та стратегічне співробітництво: міжнародний договір. База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_001-16 (дата звернення: 24.06.2019).
 18. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 24.06.2019).
 19. Хартія Європейської безпеки (Стамбул 19.11.1999) : міжнародно-правовий акт. База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_166 (дата звернення: 24.06.2019).

Sazonov V. International cooperation in the field of criminological provision of Ukraine's economic security

The article is focused on the study of international aspect of criminological provision of Ukraine's economic security on the basis of the analysis of various forms of international cooperation of our state in this area. It has been noted that some of these forms of cooperation should be obligatory taken into account in the development of new, as well as in improving existing general and social, special and criminological measures to combat economic crime, as one of the main threats to the economic security of our state. The author found that the result of ensuring economic security also depends on the reduction of crime – one of the destabilizing factors of the economic sector; therefore, criminological support for economic security is becoming particularly relevant as a diverse coordinated activity of a plurality of state and non-state institutions with common goals and objectives, a clear definition of which contributes to the implementation of competent coordinated activities competent of their subjects aimed at countering economic crime. The threats to economic security of the state in the designated planes have been characterized. It has been emphasized that the Ukraine's vector of economic security in general, should be aimed at further intensification of international cooperation in the field of criminological provision of Ukraine's economic security in the following forms: counteraction to crime in the field of economy on the basis of conclusion of multilateral international and legal treaties; joint consultations with the aim of developing national and international strategy for each of the co-operating countries on criminological provision of preventive activities in the field of economics; participation of Ukraine in international organizations specializing in combating economic crime; development of current and long-term cooperation programs in the field of preventing economic crime; exchange of experience in the organization and conduct of preventive activities in the field of economic security.

Key words: *international cooperation, criminological provision, economic security, economic crime.*